14/11/2019

“Τα κειμήλια των Ανατολικοθρακιωτών προσφύγων στις νέες πατρίδες”

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Το παλιό ξυλόγλυπτο τέμπλο της Παναγιάς της Ρευματοκρατούσας διαλυμένο και μεταφερμένο κομμάτι – κομμάτι από τις Μέτρες (65 χιλιόμετρα δυτικά της Κωνσταντινούπολης) στη Γέφυρα Θεσσαλονίκης, ο βαρύς μαυριδερός καβαλάρης Άγιος Γεώργιος, “ο Αράπης” από την Ηράκλεια της Θράκης, ενθρονισμένος πλέον στην παραλιακή Νέα Ηράκλεια της Χαλκιδικής, φορητές αναστενάρικες εικόνες (με παραστάσεις των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης) μεταφερμένες απ το Κωστί της Στράντζας στη Μαυρολεύκη της Δράμας, σφυρηλατημένοι ασημένιοι και επιχρυσωμένοι δίσκοι, βαρύτιμα Ευαγγέλια και αρτοφόρια των τουλκέρηδων (κτίστες, μάστοροι) της Αδριανούπολης, θυμιατήρια και γαμήλια στέφανα, οικογενειακά κειμήλια, φωτογραφίες ακόμα κι΄ αγάλματα – πρόσφυγες μεταφερμένα σε... επίγεια χιλιόμετρα και θαλάσσια μίλια με τρένα, πλοία κι΄ αραμπάδες.

Η ιστορία του πλανήτη μπορεί να ‘χει εκατομμύρια ιστορίες προσφυγιάς, μετακινήσεων και μετεγκαταστάσεων πληθυσμών, βίαιων στην πλειονότητά τους ή και πιο οργανωμένων (ύστερα από διεθνείς συμφωνίες και συνθήκες), δεν έχει όμως προηγούμενο η ... προσφυγιά των αγαλμάτων, των βυζαντινών εικόνων, των

οικογενειακών κειμηλίων.

“Τα κειμήλια των Ανατολικοθρακιωτών προσφύγων στις νέες πατρίδες” είναι το θέμα της αποψινής ομιλίας του δημοσιογράφου – συγγραφέα Χρίστου Ζαφείρη που διοργανώνουν στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού (Θεσσαλονίκη) – αμφιθέατρο “Μελίνα Μερκούρη” – οι “Φίλοι Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού”.

Η ομιλία περιλαμβάνει προβολή δεκάδων εικόνων με κειμήλια (εκκλησιαστικά και οικογενειακά αντικείμενα, εικόνες, παλιές φωτογραφίες κ.α.) από την Ανατολική Θράκη που φυλάσσονται σε μουσεία της χώρας (Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Μουσείο Μπενάκη, Χριστιανικό και Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών, Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας – Θράκης, Εκκλησιαστικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο κ.α.), σε συλλόγους προσφύγων και σε ναούς της Βόρειας Ελλάδας.

“ Το μεράκι μου είναι η διατήρηση της συλλογικής μνήμης, η γνώση μέσα από βιωματικές αξίες των Ελλήνων αυτών των περιοχών που είναι και οι βασικοί πυρήνες του Ελληνισμού. Παρατηρώ μια … νοσταλγική διάθεση και μια στερεοτυπική αντιμετώπιση της ιστορίας στις νέες γενιές των προσφύγων που περιορίζονται σε … χορούς και τραγούδια. Ας μη μένει η ιστορία, οι αξίες και η σημασία του μείζονος ελληνισμού περιχαρακωμένη στα σύνορα του ελληνικού κράτους. Η διατήρηση της συλλογικής μνήμης μέσα απ΄ αυτά τα αντικείμενα ενέχει ηθική και ουσιαστικά εθνική σημασία” λέει στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ο Χρίστος Ζαφείρης.

Εμπλουτισμένη με την προβολή δεκάδων εικόνων με κειμήλια (εκκλησιαστικά και οικογενειακά αντικείμενα, εικόνες, παλιές φωτογραφίες κ.α.) αναλυτικά στοιχεία για το ταξίδι της προσφυγιάς (απ΄ τον Οκτώβριο του 1922 και με την ευθύνη των μητροπολιτών κάθε περιφέρειας, το ταξίδι τους και την τελική παράδοση δεκάδων κιβωτίων με τα αντικείμενα σε ειδική επιτροπή που είχε συγκροτηθεί από την ελληνική κυβέρνηση, μέχρι τη σύγχρονη “ θέση” αυτών των πολύτιμων αντικειμένων μνήμης) και αναλυτικές ιστορικές αναφορές στις συνθήκες του εκτοπισμού στην Ανατολική Θράκη (που ήταν μάλλον αργές και πιο ήρεμες σε σχέση με τη Μικρά Ασία), η ομιλία εμπεριείχε ακόμα και λογοτεχνικές αναφορές για στα “ ζείδωρα συναισθήματα που προκαλεί η μελέτη των στοιχείων για την προσφυγιά και την Ανατολική Θράκη”.

(“ …Στη Σαλονίκη τους πιο πολλούς τους στρίμωξαν στην Αχειροποίητο ή εκεί γύρω. Αυτοί αφού έστησαν την εικόνα στη θέση του ιερού, χώρισαν με κουβέρτες και σεντόνια χώρους σα δωμάτια κι άρχισαν να ζουν… Εκτός από την εικόνα, σχεδόν τίποτα άλλο δεν απομένει από κείνη τη γενιά. Όσο την κοιτάζω τόσο

θαρρώ πως βλέπω στο πρόσωπό της τη γιαγιά μου. Οι άνθρωποι μοιάζουν στις δικές τους περιοχές. Είναι νέα όμως η εικόνα και όμορφη και στο δέρμα κεραμιδιά, σαν να βουτήχτηκε, πράγμα διόλου απίθανο, σε αιμάτινο ποτάμι…" (από διήγημα για την Παναγία την Ρευματοκρατόρισσα στο βιβλίο "Η Σαρκοφάγος", του Γιώργου Ιωάννου – παιδιού προσφύγων από τη Ραιδεστό της Ανατολικής Θράκης).

Με σπουδές αρχαιολογίας ο ίδιος και 30ετή θητεία στο αρχαιολογικό ρεπορτάζ, συγγραφέας του βιβλίου "Μνήμης Οδοιπορία, Ανατολική Θράκη", εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2008, β' εκδ. 2010), ο Χρίστος Ζαφείρης, έκλεισε την ομιλία του με την "ευχή και ελπίδα και διερμηνεύοντας", όπως τόνισε, "την προσδοκία όλων των Θρακιωτών, από την Ανατολική, τη Βόρεια ή Ανατολική Ρωμυλία και την Δυτική Θράκη, ότι ωρίμασε ο καιρός, όλα αυτά τα κειμήλια να συγκεντρωθούν σε ένα μεγάλο μουσείο της ενιαίας Θράκης για να διατηρηθεί με ασφάλεια και διάρκεια η πολιτισμική και πνευματική κληρονομιά των Θρακιωτών. Τα θρακιώτικα σωματεία της Δυτικής και Ανατολικής Θράκης και της Ανατολικής Ρωμυλίας και οι πανελλήνιοι φορείς τους πρέπει να πάρουν από κοινού την πρωτοβουλία για την ίδρυση ενός μεγάλου Μουσείου του Θρακικού Πολιτισμού στη Δυτική Θράκη. Να το διεκδικήσουμε όλοι μαζί από την κεντρική εξουσία και τους πυρήνες λήψης αποφάσεων στη Βόρεια Ελλάδα, ώστε να υλοποιηθεί αυτή η ρεαλιστική και πολλαπλώς χρήσιμη πρόταση. Θα είναι ένα ζωντανό μουσείο ιστορίας και αυτογνωσίας, μια πανοραμική προβολή και διαχρονική υπεράσπιση μέσα από τα εκθέματά του επί αιώνες ελληνικού χαρακτήρα και πολιτισμού του ενιαίου θρακικού χώρου, του θρακικού ελληνισμού".

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ